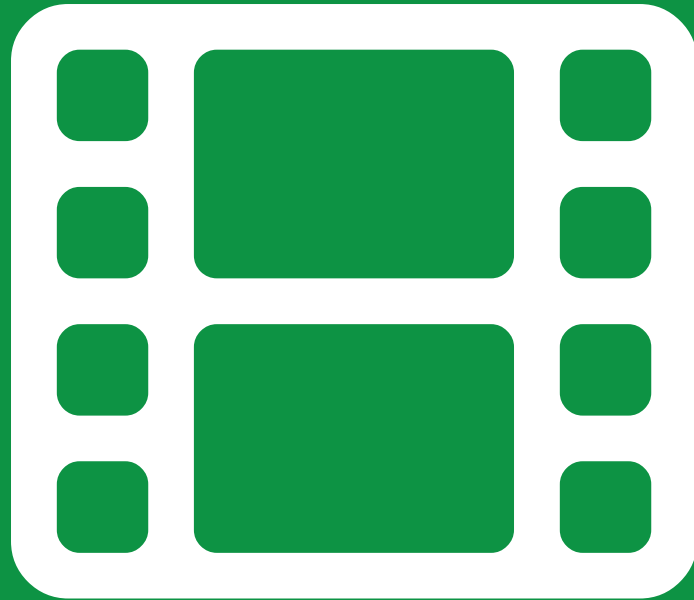

DAMD

Dutch Animation & Motion Design

AUTEURSRECHT & FILMAUTEURSRECHT

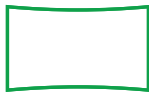

inleiding

Alle kunstenaars hebben te maken met rechten op hun prestaties. Beeldende kunstenaars alleen met auteursrechten. Podiumkunstenaars met naburige rechten en soms ook met auteursrecht. Deze rechten zijn deelgebieden van het intellectuele eigendom, dat als onderwerp de producten van de menselijke geest heeft. Tot het intellectuele eigendom behoren naast het auteursrecht en de naburige rechten, onder andere het merkenrecht, het octrooirecht, het recht op model en tekening en – wellicht interessant voor de agrarische kunstenaar – het kwekersrecht.

Behalve de auteur die een origineel werk maakt en de uitvoerend kunstenaar die dat werk uitvoert, hebben ook investeerders rechten. De positie van de platenproducent wordt in de wet geregeld. Datzelfde geldt voor filmproducenten. Omdat er van wordt uitgegaan dat de filmproducent voor de exploitatie van de film zorgt en omdat er bij een filmwerk in de meeste gevallen veel verschillende makers (en bij speelfilms ook nog uitvoerend kunstenaars: de acteurs) betrokken zijn, kent de auteurswet een bijzonder hoofdstuk alleen voor films. De boekuitgever, zonder wie een boek niet op de markt verschijnt, wordt niet apart in de wet genoemd. Evenmin de muziekuitgever, die bovendien ook niet noodzakelijk is om een cd-tje uit te brengen. Het is goed je te realiseren dat bij de meeste kunst- en entertainmentproducten, zoals films, toneelstukken, soaps, cd's en video's, drie soorten van rechthebbenden zijn betrokken. Zo kan je bij de productie van een cd niet zonder auteur (schrijver van het liedje), uitvoerend kunstenaar (artiest die het liedje speelt) en de producent (de financier van de opnames). Wanneer je dieper duikt in de exploitatie van het werk, ontdek je dat hier sprake is van drie verschillende geldstromen. Wie een cd in eigen beheer uitbrengt en schrijft, speelt en de opnames betaalt, heeft drie petten op en krijgt te maken met drie geldstromen als de cd een succes wordt.

Auteursrecht: *“Het auteursrecht is het uitsluitend recht van den maker van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst, of van diens rechtverkrijgenden, om dit openbaar te maken en te verveelvoudigen, behoudens beperkingen, bij de wet gesteld”.*

Uitsluitend recht: *Het is in beginsel de maker die bepaalt wat er met het werk gebeurt. Alleen hij mag toestemming geven om het werk te publiceren (openbaar maken) en te kopiëren (verveelvoudigen).*

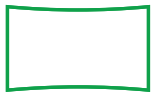
Het werk: *werken van letterkunde, wetenschap of kunst, die zintuigelijk waarneembaar zijn, een oorspronkelijk karakter hebben en waarin het persoonlijk stempel of het eigen karakter van de maker zichtbaar is. (meer verderop)*

Naburige rechten: *“Het naburige recht is het uitsluitend recht van de uitvoerend kunstenaar om toestemming te verlenen voor a) het opnemen van een uitvoering b) het reproduceren van een opname van een uitvoering c) het verkopen, verhuren, uitlenen etc. daarvan of van een reproductie daarvan d) het (her)uitzenden of ter beschikking stellen voor publiek daarvan”.*

HISTORIE

Om de kern van het auteursrecht te begrijpen is het zinvol om stil te staan bij het ontstaan van dit recht. Er waren namelijk tijden dat auteursrechten niet bestonden. Hoewel in de middeleeuwen werken zijn gemaakt, die we nu zonder aarzeling auteursrechtelijke werken zouden noemen, was er van auteursrecht geen sprake. Als een monnik in die tijd een boek schreef, was dat een unicum waarvan men kennis kon nemen door het te lezen ter plekke in het klooster. Het overschrijven van het boek had geen auteursrechtelijke relevantie, gelet op de geringe aantallen die zo konden worden vervaardigd. Pas door de uitvinding van de boekdrukkunst werd het mogelijk geschriften in grote hoeveelheden te verveelvoudigen. Dit betekende dat de gereproduceerde exemplaren te gelde konden worden gemaakt; het argument van de exploitatie ging een belangrijke rol spelen. Het is goed steeds te bedenken dat het auteursrecht in de praktijk bovenal een exploitatierecht is. Omdat zonder toestemming van de auteur zijn werk niet mag worden gebruikt, ligt voor velen het accent op het verbodsrecht. De auteur vaart er overigens wel bij als zijn werk wordt gebruikt, want hij genereert alleen dan inkomsten wanneer hij zijn werken exploiteert. De auteur zal bij het verlenen van toestemming omtrent gebruik dan ook voorwaarden stellen over de prijs, de vormen van het gebruik, het territorium en de tijdsduur.

Aanvankelijk had de eigenaar van de drukpers, de drukker of uitgever, het kopieerrecht (copyright). In 1817 kwam er een wet tot stand

die de “auteur” onder allerlei beperkende voorwaarden een “copijrecht” toekende. In 1882 trad er een wet in werking die de positie van de auteur aanzienlijk verbeterde. Kamerlid Schaepman vond dit een mijlpaal: “Immers, als er in de wereld armen, zwakken en ellendigen zijn, zijn het voorzeker de auteurs.” Internationaal werd in 1886 de grote stap gezet toen tien landen de Berner Conventie sloten. Inmiddels telt deze conventie 168 aangesloten landen. De conventie had als primair doel de internationale bescherming te verzekeren van werken van letterkunde, wetenschap of kunst.

DE AUTEURSWET

Nederland trad in 1912 toe tot de Berner Conventie, hetgeen leidde tot de Auteurswet van 1912. Een wet die door de jaren heen vele aanpassingen heeft ondergaan. In artikel 1 van de Auteurswet staat de kern van de wet verwoord:

“Het auteursrecht is het uitsluitend recht van den maker van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst, of van diens rechtverkrigenden, om dit openbaar te maken en te verveelvoudigen, behoudens beperkingen, bij de wet gesteld”.

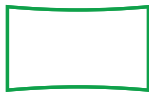
In 2005 werd de aangepast aan de veranderde informatiemaatschappij (impact van internet op het auteursrecht) door de implementatie van een EG-Richtlijn en binnenkort (zomer 2015) zal naar alle waarschijnlijkheid het auteurscontractenrecht door de Eerste Kamer gaan.

In de Auteurswet staan de volgende begrippen centraal: (i) het werk (ii) de maker (iii) het uitsluitend recht (iv) het openbaar maken (v) het verveelvoudigen en (vi) de beperkingen

HET ONTSTAAN VAN HET AUTEURSRECHT

Het auteursrecht ontstaat automatisch door het maken van een werk, dit hoeft je niet te registreren. Iedereen die een ‘werk’ van letterkunde, wetenschap of kunst maakt heeft auteursrecht. Een werk is bijvoorbeeld een muziekcompositie, schilderij, postzegel, software, choreografie, tekening of een filmwerk. Zelfs een lettertype of een landkaart kan een auteursrechtelijk werk zijn.

In de VS was het tot voor enkele jaren noodzakelijk het Copyright-Notice © met een jaartal en de naam te vermelden op een publicatie als teken dat een maker rechten op het werk claimt. In Nederland was dat geen vereiste, maar het was alleen bedoeld om in de VS beschermd te

zijn. Stond die © er niet in, dan ging men er in Amerika vanuit dat het werk publiek domein is, dat vrij mag worden vermenigvuldigd en openbaar gemaakt.

Het vermelden van een Copyright Notice © is dus geen bewijs van makerschap of een vereiste om het auteursrecht te hebben, maar volstrekt nutteloos om het op je werk te zetten is het daarmee niet. Het helpt wel om anderen te wijzen op het feit dat het geen 'vrij' te gebruiken werk is. Het kan daarmee helpen om te voorkomen dat anderen zich jouw werk zomaar voor eigen gebruik of commercieel gewin toe-eigenen. En bovendien wordt het voor de eerlijke gebruiker daarmee makkelijk om te weten aan wie toestemming gevraagd moet worden en dus om je te vinden.

Wie in Nederland wil kunnen bewijzen dat hij maker van een werk is, kon dat werk voorheen laten registreren bij de Belastingdienst. Deze dienst bestaat met ingang van 1 jan 2013 niet meer, maar er zijn meerdere alternatieven.

i-Depot

Het Benelux Bureau voor Intellectuele Eigendom biedt de mogelijkheid om digitaal te deponeren voor een periode van 5 jaar. Die termijn is steeds te verlengen. De kosten zijn € 35 voor de eerste vijf jaar en € 25 voor elke vijf jaar daarna. Na het depot ontvang je een .PDF-bestand met een nummer dat een gewaarmerkt bewijsmiddel geeft waarmee je het bewijs kunt leveren dat je op die datum het werk gedeponeed hebt. (www.boip.int).

CC-proof

Via de site van CC-proof kun je voor € 75 per jaar onbeperkt ideeën en documenten vastleggen. (www.ccproof.nl)

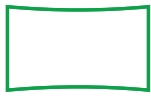
Notaris

Bij elke notaris kun je stukken laten dateren en voorzien van een datumstempel ('voor gezien').

Digitaal

Een watermerk of naamsvermelding in het beeld monteren.

Het datumbewijs bewijst niet wie de maker is of dat het een auteursrechtelijk beschermd werk is. Het geeft alleen bewijs van het tijdstip waarop iemand die zegt de maker te zijn, het werk in zijn bezit had.

Wanneer eenzelfde werk met een ouder stempel opduikt (of een ander bewijs van een oudere datum), is duidelijk dat de eerste maker misschien geen oorspronkelijk werk in zijn bezit heeft en wellicht plagiaat heeft gepleegd.

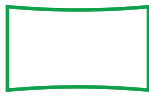
De 'maker' heeft in dat geval een bewijsprobleem. Het is daarom verstandig zoveel mogelijk op papier te zetten en eventueel goede kennissen deelgenoot te maken van nieuwe werken, zodat zij later als getuige kunnen optreden. Een in de popwereld veel gehanteerde methode door een aangetekende brief aan jezelf te schrijven met in de envelop het werk en die envelop ongeopend te laten, is wat duurder en kan wellicht alleen als ondubbelzinnig bewijs gelden wanneer de envelop op 'ouderwetsche wijze' met lak is verzegeld, want anders kan de andere partij stellen dat een lege enveloppe is verstuurd, waarin later een (kopie van het) werk is gestoken en dichtgeplakt.

NABURIGE RECHTEN

Naast de makers van werken, is er een groep kunstenaars die geen auteursrecht hebben op een werk, maar die naburige rechten hebben. Dat zijn de acteur, de muzikant en de danser. Zij zijn niet de bedenkers van het werk, maar de vertolkers die een werk interpreteren. Deftig gezegd: ze zijn geen scheppende, maar herscheppende kunstenaars. Overigens komt het vaak voor dat een muzikant zijn eigen compositie of tekst ten gehore brengt of een danser zijn eigen choreografie. Dan berusten de auteursrechten en naburige rechten op het werk bij de kunstenaar. Wie dan ook nog investeert in een productie waaraan hij heeft geschreven en waarin hij speelt, wat voorkomt van 'eigen beheer-niveau' tot de Hollywoodse filmindustrie, is auteur, uitvoerend kunstenaar en producent tegelijk.

Verderop bij 'animatiefilm/vfx' gaan we verder in op de verdeling van rechten bij het maken van een animatiefilm of vfx.

De Wet op de naburige Rechten (WNR), die de rechten van de vertolker regelt, is in 1993 ingevoerd. Vertolkers heten nu uitvoerende kunstenaars. Dat zijn acteurs, zangers, musici, dansers, iedereen die een werk van letterkunde of kunst opvoert, zingt, voordraagt of uitvoert, en ook de artiest die een variëte- of circusnummer of een poppenspel uitvoert. Door de WNR hebben uitvoerende kunstenaars, op dezelfde wijze als makers, het recht om de exploitatie van hun uitvoering te verbieden. Behalve uitvoerende kunstenaars, hebben ook producenten en omroepen naburige rechten op de door hen gemaakte of gefinancierde opna-

men van uitvoeringen. Deze bescherming is van kracht gedurende 50 jaar na de openbaarmaking van de opname. De bescherming van de WNR is tegenwoordig hard nodig door de technische mogelijkheden om een uitvoering op te nemen, uit te zenden, te herhalen en te verspreiden. Sinds oktober 2013 is de duur van het naburig recht verlengd tot 70 jaar na de openbaarmaking van de opname.

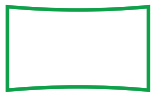
In vroegere tijden was de wereld overzichtelijk; de maker van een toneelstuk ontving van een toneelgezelschap een vergoeding voor het schrijven van zijn script en een klein bedrag voor iedere keer dat het stuk gespeeld werd. Daarnaast was er een vertolker, de acteur. Deze acteur die het stuk speelde, ontving een loon voor iedere keer dat hij het stuk op de planken opvoerde. En het publiek dat het stuk wilde zien, moest een kaartje bij de schouwburg kopen. Uit die opbrengst werden de maker en de acteur betaald. Tegenwoordig zijn er nieuwe media bijgekomen waarmee optredens kunnen worden vastgelegd en verspreid. En bij die mogelijkheden om opnamen te verspreiden, ontstond de situatie dat de toneelschrijver als maker werd beschermd door de auteurswet, maar dat de vertolker, wiens uitvoerende prestatie ook werd vermenigvuldigd, geen rechten had. Door de WNR hebben vertolkers, nu dus uitvoerend kunstenaars geheten, een recht dat sterk lijkt op het auteursrecht. Vandaar ook de naam naburige rechten, omdat er leentjebuurt is gespeeld uit de Auteurswet. In de WNR staat echter niet het werk, maar de vastgelegde uitvoering – de opname van de vertolking – centraal. De WNR loopt in veel opzichten niet geheel parallel met de Auteurswet. Hoewel er overeenkomsten zijn, blijven het twee afzonderlijke wetten met eigen merites.

DUUR VAN HET AUTEURSRECHT/NABURIG RECHT

Het auteursrecht op een werk dat ontstaat op het moment dat het werk gemaakt is, blijft op dat werk rusten tot 70 jaar na de dood van de auteur. Als de auteur overlijdt, krijgen de erven het auteursrecht tot nog 70 jaar na de dood van de auteur.

Het naburig recht op uitvoeringen en films vervalt na 50 jaar, gerekend vanaf de eerste januari van het jaar volgend op het jaar waarin de uitvoering plaatsvond of de film voor het eerst is vastgelegd. Voor naburige rechten op geluidsopnamen geldt weer een beschermingstermijn van 70 jaar.

Het kan dus voorkomen dat een muziekopname nog wel beschermd wordt door het naburig recht, terwijl er geen auteursrecht meer op

rust. Denk aan een ‘recente’ opname van een werk van Bach.

WERK

Wat precies een auteursrechtelijk werk is, heeft de wetgever niet uitdrukkelijk aangegeven. In de wet staat wel een opsomming van werken, maar ook werken die niet als zodanig in die lijst staan aangemerkt kunnen daaronder vallen. In de jurisprudentie zijn eisen naar voren gekomen waaraan een object precies moet voldoen wil het als werk worden aangemerkt.

De hoofdregel is dat het voortbrengsel een *eigen, oorspronkelijk karakter* heeft waarin het persoonlijke stempel van de maker zichtbaar is. Daarnaast moet een object voldoende concreet zijn uitgewerkt om voor auteursrechtelijke bescherming in aanmerking te komen.

Eigen, oorspronkelijk karakter en het persoonlijk stempel van de maker

Dit betekent dat er een bepaalde creativiteit in het werk moet zitten. Dit houdt niet in dat een ‘lelijk’ schilderij niet als creativiteit wordt gezien, subjectieve meningen doen er niet toe. Het gaat erom dat het werk een eigen, oorspronkelijk karakter en persoonlijk stempel van de maker bevat. Het moet dus een bepaalde originaliteit bevatten maar geheel origineel is niet vereist. Als je een loutere verzameling van woorden maakt is dit niet origineel genoeg en daarom geen werk. Als je daarentegen een selectie maakt waarbij er een zorgvuldig proces is geweest om te beslissen welke woorden hiervoor in aanmerking komen, is dit wel een werk. Dit is het geval bij de trefwoorden in de Dikke van Dale.

Het werk moet ‘een eigen intellectuele schepping van de auteur’ zijn. Het moet een voortbrengsel zijn van de creatieve geest van de mens. Denk weer aan de trefwoorden van de Dikke van Dale. Door het zorgvuldig selecteren van woorden door de redactie zijn hier creatieve keuzes gemaakt en is de persoonlijke visie (stempel) van de maker zichtbaar. Het persoonlijk stempel moet wel af te lezen zijn uit het object waarvoor bescherming wordt ingeroepen. Je moet kunnen zien dat iemand daar zijn persoonlijke creatieve arbeid in heeft gestopt. Hierbij is niet vereist dat iemand bewust creatieve keuzes heeft gemaakt, dit kan ook onbewust. Een tekening die een klein kind heeft gemaakt heeft ook een persoonlijke stempel.

Om even samen te vatten wat nu precies een eigen, oorspronkelijk

karakter is, het volgende voorbeeld: een geur die enkel naar rozen ruikt, zal geen eigen oorspronkelijk karakter met het persoonlijk stempel van de maker hebben, omdat deze al jaren bestaat en slechts een kopie is. Een geur waar echter lelies, rozen en tal van anderen geuren in voorkomen zal wel een eigen oorspronkelijk karakter hebben met een persoonlijke stempel. Dit komt omdat hier persoonlijke creatieve arbeid in zit door de toevoeging van verschillende, nieuwe elementen.

Alle kunstenaars hebben te maken met rechten op hun prestaties. Beeldende kunstenaars alleen met auteursrechten. Podiumkunstenaars met naburige rechten en soms ook met auteursrecht. Deze rechten zijn deelgebieden van het intellectuele eigendom, dat als onderwerp de producten van de menselijke geest heeft.

Alles wat hiervoor over een werk is gezegd gaat ook op voor een filmwerk. Het onderscheid is dat we het over een filmwerk hebben wanneer er sprake is van 'een reeks van beelden' met of zonder geluid ongeacht de wijze van vastlegging van het werk en dat dan de bijzondere bepalingen betreffende een filmwerk gelden.

BEWERKING, PLAGIAAT, INSPIRATIE

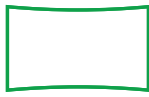
Een werk kan ook een bewerking van een bestaand werk zijn. Die bewerking is gebaseerd op een bestaand werk levert een nieuw werk op dat auteursrechtelijk beschermd is. Denk aan een vertaling of verfilming. Er ontstaat dan een zelfstandig auteursrecht op het nieuwe werk, naast het auteursrecht van de oorspronkelijke maker. Je mag niet zomaar een bewerking van een bestaand werk maken, hier moet toestemming voor worden gevraagd. Je laten inspireren door het werk, het idee of de stijl van een ander mag wel. Maar concrete elementen eruit gebruiken (ontlenen) mag niet. (zie verder bij: Uitzonderingen-stijl)

VERZAMELING

Een nieuw werk ontstaat ook wanneer een bepaalde verzameling wordt gemaakt van diverse werken of zelfstandige elementen. De Dikke van Dale is een voorbeeld van een systematische verzameling van zelfstandige elementen. Er moet wel sprake zijn van (creatieve) criteria op grond waarvan onderdelen wel/niet in de verzameling toegelaten worden.

GEMEENSCHAPPELIJK WERK

Er wordt gesproken over een gemeenschappelijk werk als de afzonder-

lijke bijdragen van de auteurs geen voorwerp van afzonderlijke beoordeling kunnen zijn. Dit is het geval bij mensen die samen één werk maken. Bij een gemeenschappelijk werk is er gezamenlijk auteursrecht. Dit betekent dat je samen moet beslissen over de exploitatie en de verdere ontwikkeling van het werk. In de praktijk houdt dit in dat alle makers akkoord moeten zijn met afspraken daarover.

Het betreft hier een wezenlijk andere situatie als die waarin iemand onder leiding of toezicht van iemand anders een werk maakt: in dat geval is een persoon het creatieve ‘brein’ en voert de ander het uit. In het geval van een gemeenschappelijk werk leveren beiden een wezenlijke creatieve bijdrage aan een werk, ze bouwen op elkaars creatieve prestaties voort, laten zich inspireren, zonder dat de afzonderlijke bijdragen te scheiden zijn of afzonderlijk te exploiteren. Er zijn veel creatieve duo's die op deze wijze werken.

COMBINATIE VAN WERKEN

Daarnaast is er nog een combinatie van werken. Dit is als er meerdere werken in één enkel werk zitten, maar die aparte delen los van elkaar van auteursrechtelijke bescherming kunnen genieten. Hierbij zijn alle aparte delen inhoudelijk op elkaar afgestemd of in elk geval bij elkaar gekozen. Denk bijvoorbeeld aan muziek, beeld en verhaal in een film. Dit zijn allemaal afzonderlijke werken die apart als werk gezien en geëxploiteerd kunnen worden (scenario als boek, filmmuziek als CD). Bij een combinatie van werken hebben de makers afzonderlijk auteursrecht op hun werk en op het werk als geheel.

VERZAMELWERK

Dan is er nog het verzamelwerk. Een verzamelwerk is een nieuw werk ontstaan door samenvoeging van afzonderlijke werken. Uit de selectie moet de persoonlijke visie van de verzamelaar blijken. Een verzameling van alle tekeningen van tekenaar X is dus niet auteursrechtelijk beschermd. Een selectie van de 10 mooiste tekeningen van X wel.

In het geval van een verzameling geldt dat de makers van de afzonderlijke delen auteursrechten kunnen uitoefenen op het eigen werk. De maker van een verzamelwerk is degene onder wie zijn leiding en toezicht het gehele werk tot stand is gekomen, of degene die de afzonderlijke werken heeft verzameld.

Het verschil tussen een combinatie van werken en een verzamelwerk is dat bij de combinatie van werken de aparte delen samen een bepaald

geheel vormen omdat zij op elkaar aansluiten.
Bij het verzamelwerk zijn de verzamelde werken niet op elkaar aangepast maar slechts verzameld en bijeengevoegd.

Omdat er veel geld en tijd nodig is om ook complete (en dus niet auteursrechtelijk beschermd) verzamelingen aan te leggen (denk aan: telefoonboeken, databases) kennen we in Nederland sinds 1999 de Databankenwet die bescherming biedt tegen kopiëren uit databases.

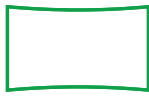
UITZONDERING/GEEN WERK

idee, stijl, concept, mode, trend -> geen werk

Ondanks dat het object van bescherming de geestelijke prestatie van een werk is, is een werk pas auteursrechtelijk beschermd wanneer het een concrete vorm heeft gekregen. Een idee is op zichzelf geen werk. Een volledig uitgeschreven verhaal is dat wel. Dit betekent niet dat je altijd een volledig uitgewerkt object/voortbrengsel moet hebben gemaakt om van een werk te kunnen spreken. Niet het idee, maar de uitingvorm wordt beschermd. Dat betekent dat iedereen die een uitgeschreven verhaal kan navertellen, dat in zijn eigen woorden mag doen. Het klakkeloos kopiëren van iemands werk mag niet, terwijl het gebruik maken van andermans ideeën wel is toegestaan. Mode, stijl, trends en thema's zijn niet voldoende concreet en daarom niet auteursrechtelijk beschermd. Om een werk als voldoende concreet aan te merken moet het op zijn minst waarneembaar zijn voor derden. Het werk is beschermd als de maker op een voldoende eigen wijze uiting heeft gegeven aan de trend of mode. Waar de grens ligt tussen een stijl of idee en een voldoende concreet uitgewerkt idee dat als werk kan worden gezien, is moeilijk te bepalen en dit zal per sector en geval verschillen. Maar onthoud: hoe concreter een idee is uitgewerkt, hoe sneller het als een werk kan worden aangemerkt.

technisch effect -> geen werk

Een werk dat wel een eigen oorspronkelijk karakter heeft met het persoonlijk stempel van de maker maar waar het eigen persoonlijk karakter enkel datgene betreft wat noodzakelijk is voor het verkrijgen van een technisch effect valt niet onder het auteursrecht. Vooral bij gebruiksvoorwerpen zijn er situaties waarin bepaalde elementen van het gebruiksvoorwerp wel auteursrechtelijk beschermd zijn, maar andere elementen niet omdat die elementen louter een technisch effect dienen of te veel het resultaat zijn van een door technische uitgangspunten beperkte keuze. Denk bijvoorbeeld aan een wijnopener. Door

de gedraaide metalen spiraal is het mogelijk om de kurk eruit te krijgen. Met een rechte spiraal kun je een kurk er bijna tot niet uitkrijgen. De gedraaide spiraal is het technische effect en daar rust dan ook geen auteursrecht op.

#TIP Als je ergens een min of meer concreet vormgegeven idee/voorstel moet pitchen en je wilt voorkomen dat diegenen het later zonder jou of zonder toestemming gaan uitvoeren, dan kun je een geheimhoudingsverklaring (NDA – non disclosure agreement) laten ondertekenen. Als het werk later toch door hun wordt uitgevoerd dan kun je ze houden aan de afgesproken geheimhouding.

#TIP Als het ondertekenen van een geheimhoudingsverklaring niet meteen lukt, probeer dan de presentatie van het idee op te knippen in fases. Bedoeld om alsnog voldoende interesse te kunnen wekken voor de rest van het concreter uitgewerkte idee dat ze wel bereid zijn de geheimhoudingsverklaring te tekenen.

MAKER

Om auteursrecht te hebben moet er niet alleen sprake zijn van een werk maar ook van een maker in de in van de auteurswet. De schilder van een schilderij, de schrijver van een toneelstuk, de componist van een muziekwerk, de choreograaf van een dans, zij zijn allen bedenkers en dus makers van een werk en hebben daarop auteursrechten. Alleen de maker van een schilderij beslist of zijn schilderij mag worden gefotografeerd en als ansichtkaart verkocht. Niemand mag dat zonder zijn toestemming doen.

Er zijn twee belangrijke uitzonderingen op het feit dat de maker over het auteursrecht beschikt:

- *Gemaakt onder leiding of toezicht*
- *Gemaakt door werknemer onder werktijd*

ONDER LEIDING / TOEZICHT

Een uitzondering op het makers begrip is wanneer iemand naar een ontwerp van een ander en onder diens leiding of toezicht een werk maakt. In dat geval is degene die leiding gaf of toezicht hield, de maker. Er kan hier een onderscheid worden gemaakt tussen degene die de geestelijke prestatie verricht en degene die het werk feitelijk maakt.

De hoofdregel is dat degene die de geestelijke prestatie verricht de maker is, in plaats van degene het werk feitelijk maakt. Denk aan een

beeldhouwer die gebruik maakt van een metselaar of een lasser. Hier ligt het auteursrecht bij de geestelijke schepper, de beeldhouwer.

Het feit dat u een werk *in opdracht maakt* van iemand anders maakt voor het auteursrecht niet uit, tenzij u het auteursrecht in de opdrachtovereenkomst aan de opdrachtgever in licentie geeft bijvoorbeeld. Ook als u betaald wordt voor uw creatieve prestatie behoudt u in beginsel uw auteursrecht en het recht dit later zelf te exploiteren of een financiële vergoeding te vragen in ruil voor uw toestemming om het werk openbaar te maken.

WERKGEVERSAUTEURSRECHT

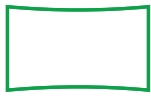
Er is nog een uitzondering waarbij het auteursrecht niet bij de daadwerkelijke maker ligt. Dit is wanneer de maker in dienst is bij een werkgever. De werkgever heeft het auteursrecht wanneer iemand wordt geacht in diensttijd de betreffende werken te maken. De eerste eis is dat er een *arbeidsovereenkomst* is en je dus in dienst bent bij de werkgever. Daarnaast moet het maken van 'de betreffende werken' *binnen de taakomschrijving* horen. Alles wat daar buiten valt telt hier niet mee. Een ontwerper in loondienst, die tijdens de uitoefening van zijn werk geacht wordt ontwerpen te maken, behoudt dus het auteursrecht op een incidenteel gedurende zijn werk op verzoek van de werkgever gecomponeerd muziekstuk.

Dit houdt tevens in dat de arbeidsverhouding van dien aard moet zijn dat de werkgever zeggenschap heeft over de vorm waarin het concrete werk tot stand komt. Dit is het geval bij iemand die geacht wordt artikelen voor een tijdschrift te schrijven. Haar werkgever zal inspraak hebben over hoe dat artikel eruit komt te zien en wat de inhoud daarvan is. In dat geval berust het auteursrecht op de gemaakte werken bij de werkgever. Zelfs als je werkzaamheden verricht buiten werktijd die binnen de taakomschrijving vallen kan de werkgever het auteursrecht hierover hebben.

Contractueel kun je wel anders overeenkomen.

ANIMATIEFILM/VFX

Bij een animatiefilm is er eveneens sprake van meerdere rechten die ontstaan uit meerdere disciplines/beroepen die een creatieve bijdrage leveren aan de totstandkoming van het uiteindelijke werk. Denk aan het scenario, het storyboard, het karakterontwerp, de animatie enz.

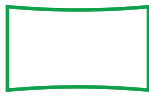
Ook wanneer de animator werkt met een bestaand en door iemand anders ontworpen karakter (stel hij animeert Idefix in een nieuwe Asterix film) zou je kunnen betogen dat zijn creatieve inbreng zodanig is dat hij een auteursrecht heeft op de individuele tekeningen/poses. Als evenzovele bewerkingen van het origineel. In een grotere studio waarin naast de animators ook supervising animators werkzaam zijn onder wiens leiding en toezicht de animators werken, dan zou het kunnen zijn dat niet de animators maar de supervising animators het auteursrecht en/of naburig recht toekomt.

De positie van een animator is in ieder geval vergelijkbaar met die van een acteur: de animator acteert/vertolkt, door middel van de karakters waarmee hij werkt, de rollen die de karakters in de film hebben. Animators kunnen dus in elk geval aanspraak maken op het naburig recht. Zij doen het acteren overigens al dan niet met behulp van de dialogen die zijn ingesproken door stemacteurs, die bijgevolg wanneer er sprake is van een ingesproken geluidsband een eigen naburig recht hebben.

Bij 3D en andere VFXs' waarbij gebruik wordt gemaakt van bijvoorbeeld motion capture kan het lastig zijn om vast te stellen of er sprake is van een auteursrecht of zelfs een naburig recht. Andy Serkis, de acteur van Gollum in de Lords of the Ring trilogie, sprak zelfs enigszins denigrerend over 'digital makeup'. Op Cartoonbrew staat een artikel met citaten van Randall William Cook, de animatie-regisseur van de Lord of the Rings trilogie, die met kracht van argumenten aangeeft dat er sprake is van een synthese, een uiteindelijke vertolking die tot stand komt door een intensieve samenwerking en samenspraak tussen de acteur en de uitstekende animatieprofessionals.

Verderop bij 'filmauteursrecht' valt te lezen dat filmmakers en acteurs/animators geen exclusief recht meer hebben, maar dat dit geacht wordt overgedragen te zijn aan de producent. In ruil daarvoor ontvangen zij wel een wettelijk recht op een billijke vergoeding en in sommige gevallen een aanvullende proportionele vergoeding. Bij 'beperkingen' zal bovendien blijken dat dit exclusieve recht van de producent ook niet oneindig is. Maar ook in die gevallen ontstaat het recht op een billijke vergoeding in ruil voor het feit dat het exclusieve recht plaats heeft moeten maken.

Met het oog op de vraag wie recht heeft op welk deel van de opbrengsten die verdeeld worden via de incasso van collectieve rechtengelden zijn discussies over de toegevoegde waarde van animatie en de vraag

of er een auteursrecht of een naburig recht ontstaat voor de beroepsgroep bepaald niet zonder waarde.

En bij de bespreking daarvan zal tevens duidelijk worden dat makers van animatiefilms die uren investeren in hun film omdat die film er anders niet kan komen er verstandig aan doen te bedingen dat zij daarom als coproducent worden beschouwd en als zodanig op de aftiteling worden opgenomen.

ONDUIDELIJKHEDEN?

Als ook na toepassing van de regels hierboven niet duidelijk is wie de maker is, dan kent de wet nog enkele regels die het voor die gevallen makkelijker moeten maken aan te geven aan wie het auteursrecht toekomt.

In eerste instantie is de maker degene die op een werk als maker is aangeduid. Bijvoorbeeld de auteur van een boek. Dit kan ook door middel van een vignet (bv. logo Apple) of een pseudoniem (schuilnaam). Voor films is naamsvermelding op de aftiteling natuurlijk van het grootste belang. Wie daarop bijvoorbeeld als regisseur staat vermeld zal (tenzij het tegendeel is bewezen) als regisseur meedelen.

Het vermelden van een Copyright Notice © is echter geen bewijs van makerschap, noch is het volgens de Nederlandse wet vereist wil je het auteursrecht hebben. Maar volstrekt nutteloos op het op je werk te zetten is het daarmee niet. Het helpt wel om anderen te wijzen op het feit dat het geen 'vrij' te gebruiken werk is. Het kan daarmee helpen om te voorkomen dat anderen zich jouw werk zomaar voor eigen gebruik of commercieel gewin toe-eigenen. En bovendien wordt het voor de eerlijke gebruiker daarmee makkelijk om te weten aan wie toestemming gevraagd moet worden en dus om je te vinden.

Een maker is ook degene die als zodanig is aangeduid door degene die het werk openbaar maakt. Dit is het geval waarbij een platenmaatschappij een cd uitbrengt van Jan Smit, Jan Smit is dan de auteursrechthebbende. Als er sprake is van een mondelinge voordracht waarbij niet wordt aangeduid wie de maker daarvan is, is diegene die de mondelinge voordracht houdt de maker. Iemand die bijvoorbeeld een lied zingt wordt vermoed daarvan de maker te zijn. Het bovenstaande is wel behoudens tegenbewijs. Als de echte maker van dat lied kan bewijzen dat hij de auteur is van dat lied, dan is hij de maker.

INHOUD V/H AUTEURSRECHT

uitsluitend recht van de maker -> verbodsrecht (art. 1 Aw)

Het begrip 'uitsluitend recht' geeft aan dat de auteur op grond van de wet een zeer sterk recht heeft dat hij tegenover iedereen kan laten gelden (verbodsrecht). Ook de andere aanduidingen wijzen er op dat de auteur een sterke positie heeft. Hij kan zelfs een verbod bij de rechter vragen als zijn werk zonder toestemming wordt gebruikt (handhaven d.m.v. het verbodsrecht).

Die sterke wettelijke positie van de auteur wordt in de praktijk even sterk weer gerelativeerd door de mogelijkheid die de wet biedt om het auteursrecht over te dragen. Deze mogelijkheid is te begrijpen omdat auteursrecht een vermogensbestanddeel kan vertegenwoordigen. Mede om die reden wordt er veelvuldig gebruik gemaakt van de mogelijkheid om auteursrechten over te laten dragen en helaas vaak zonder dat de maker daar een billijke vergoeding voor ontvangt.

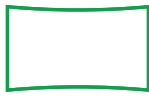
Het cruciale moment voor auteurs is het moment dat een investeerder of producent zich de auteursrechten wil laten overdragen teneinde exploitatie met het werk aan te kunnen vangen wanneer het gereed is. Het is dan ook jammer dat in de Wet Auteurscontractenrecht (zie verder het laatste hoofdstuk van deze bijdrage) die per 1 juli 2015 in werking trad onvoldoende aandacht is gegeven aan juist het versterken van de positie van de makers op dit cruciale moment van onderhandelen.

Muzikanten en acteurs hebben, wanneer zij een nummer of een rol in een film spelen, op hun prestatie geen eigen auteursrecht maar een naburig recht. Zij vertolken, weliswaar op een eigen wijze, een nummer dat door een ander is geschreven en/of gecomponeerd of zij vertolken bestaande dialogen van een personage in een verhaal dat door een scenarioschrijver is geschreven.

Het uitsluitend recht van de maker geldt het 'openbaar maken/vertonen/ter beschikking stellen' (zie straks onder 5) en het 'verveelvoudigen/kopiëren' (verderop onder 6) van het werk.

EXPLOITATIE

Zoals eerder gezegd heb je als maker twee exclusieve exploitatierechten: openbaarmaking en verveelvoudiging. Ik zal ze eerst toelichten en vervolgens ingaan op de exploitatie hiervan. Wat wel van te voren bedacht moet worden, is dat er sprake kan zijn van uitputting van het

auteursrecht bij openbaarmaking (zie verderop tussen de beperkingen).

OPENBAARMAKING

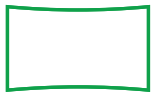
Openbaarmaking is een verzamelbegrip voor meerdere handelingen waardoor het werk op een of andere manier ter beschikking van het publiek komt. In de wet staan meerdere handelingen beschreven, maar andere handelingen kunnen er ook onder vallen. Dit zal per werk/branche verschillen. Daarom is dit stuk vrij algemeen en zal ik het later toepassen op een game voor zover dat kan.

Het eerste geval dat in de wet staat, is het openbaar maken van een verveelvoudiging. Als je een kopie of een bewerking ter beschikking van het publiek stelt door bijvoorbeeld dit op een internetsite te zetten, is er dus al sprake van openbaarmaking. Dit geldt enkel bij exemplaren waar een werk in vast is gelegd, bijvoorbeeld een dvd, die nog niet eerder in het verkeer zijn gebracht. Als een exemplaar eenmaal rechtmatig in het verkeer is gebracht, mag je deze wel verder verspreiden. Dit geldt niet bij een werk in gewijzigde vorm zoals uitgeknipte foto's van een kalender die vervolgens op een ander voorwerp zijn geplakt en uitgebracht. Het moment van openbaarmaking is belangrijk. Zo mag je bijvoorbeeld niet citeren uit een werk wat nog niet eerder openbaar is gemaakt.

Het tweede geval is verbreiding van een nog niet eerder in druk verschenen werk of een gedeelte of verveelvoudiging daarvan. Verbreiding betekent verspreiding in een kleine kring. Dit recht is voorbehouden aan de maker. Dit is het geval als je een boek dat nog niet in druk is verschenen alvast openbaar maakt in een kleine kring van mensen. Vervolgens wordt gesproken over verhuren en uitlenen, dit wordt gezien als openbaarmaking. Voor het verhuren is toestemming van de maker nodig, terwijl bij uitlening dit niet nodig is als maar een billijke vergoeding wordt betaald.

IMMATERIËLE/SECUNDAIRE OPENBAARMAKING (UITVOERING, RADIO, TV)

Het vierde geval gaat over de voordracht, op- of uitvoering of voorstelling van een werk. Elke vorm van het openbaar vertonen of ten gehore brengen van een werk is een vorm van openbaar maken. Dit is het geval bij het aanzetten van de radio in een café, het vertonen van een film in een bioscoop of zelfs het luisteren van muziek op je werk. Hiervoor moet een vergoeding worden betaald aan de collectieve beroeps-

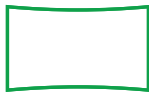
organisatie Buma/Stemra. Ook het ten gehore brengen, vertonen of tentoonstellen in besloten kring wordt als openbaarmaking gezien, tenzij het gaat om familie of vrienden of personen die een soortgelijke band hebben. De Hoge Raad zegt over ‘personen met een soortgelijke band’ dat dit geen bejaardentehuis kan zijn en ook geen begrafenis. Het vijfde geval is de radio- of televisie-uitzending. Het maakt niet uit of dit gebeurt via satelliet, kabel of de ether. Ook een heruitzending zonder toestemming kan als openbaarmaking gezien worden. De heruitzending via hetzelfde medium zoals een kabel is geen aparte openbaarmaking. Het vertonen of ten gehore brengen kan geen openbaarmaking opleveren als dit in kader van het onderwijs wordt getoond. De onderwijsinstelling mag geen winstoogmerk hebben en de openbaarmaking moet met bijvoorbeeld een schoolwerkplan of wetenschappelijk doel te maken hebben.

UITPUTTING (VS. EXPLOITATIE IN GEWIJZIGDE VORM)

Er kan sprake zijn van uitputting van het auteursrecht. Alleen het recht op openbaarmaking kan uitgeput zijn. Het verveelvoudigingsrecht is nooit uitgeput. Als een exemplaar eenmaal met toestemming van de auteursrechthebbende in het verkeer is gebracht (openbaar is gemaakt), kan hij zich niet verder verzetten tegen verdere verhandeling van die exemplaren. Dit moet door eigendomsoverdracht zijn en niet door verhuur, uitlening of het aanbieden van werken. Een boek dat rechtmatig is gepubliceerd en uitgebracht en dat je koopt in de winkel kun je later doorverkopen aan een vriendin. Hierbij is een verschil tussen werken in exemplaren (bijvoorbeeld boeken) en werken die worden voorgedragen. De uitvoering en voordracht van werken kunnen niet worden uitgeput. Als een werk eenmaal is uitgevoerd geeft dit niet een derde het recht om dit verder openbaar te maken zonder toestemming van de maker.

VERVEELVOUDIGEN

Verveelvoudigen heeft meerdere vormen/categorieën. De eerste vorm is de letterlijke betekenis van het woord verveelvoudigen, namelijk: kopiëren. Dit is het overnemen zonder er nog enkele toevoegingen aan te doen. Je kunt hier denken aan een schilderij dat wordt afgebeeld in een tijdschrift of het downloaden van muziek via internet. Hier komt verder geen creatieve inbreng van degene die verveelvoudigt aan te pas. Indien dit zonder toestemming gebeurt, wordt dit in de volksmond ook wel plagiaat genoemd.

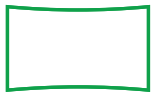
BEWERKING

Daarnaast is er ook sprake van verveelvoudiging als een werk bewerkt wordt in die zin dat het niet meer als nieuw, oorspronkelijk werk is aan te merken. Wanneer het wel als een nieuw, oorspronkelijk werk is aan te merken is er geen probleem. Iets is als een nieuw, oorspronkelijk werk aan te merken als iemand bijvoorbeeld een choreografie maakt op grond van een verhaal uit een boek. Choreografie en literatuur zijn zulke verschillende dingen dat de maker hierbij voldoende afstand heeft genomen en hier gesproken kan worden van een nieuw, oorspronkelijk werk.

Waar de grens ligt tussen een nieuw, oorspronkelijk werk en een bewerking is moeilijk. Er is pas sprake van een bewerking als er bepaalde auteursrechtelijke beschermde stukken ontleend zijn aan het originele werk, er moet een bepaalde overeenstemming zijn. Dit moeten wel stukken zijn die voor het auteursrecht in aanmerking komen en dus geen ideeën, stijl of thema's. Er wordt gekeken naar welk werk het oudst is, en vervolgens naar welke stukken daaruit in het nieuwste werk terug te vinden zijn. Als blijkt dat er bepaalde auteursrechtelijk beschermde delen aan het oudste werk zijn ontleend, kan er sprake zijn van inbreuk. De tegenpartij kan hier nog wel tegenbewijs voor aanleveren. De Hoge Raad zegt dat niet enkel punten van overeenstemming tussen het nieuwste en oudste werk genoeg zijn voor ontlening. Het is slechts een ontlening aan een ander werk indien de overeenstemming van zo'n omvang en zodanige aard is dat de partij met de nieuwste zaak niet kan aantonen dat het vermoeden van ontlening onterecht is. Dit blijkt moeilijk aan te tonen. Er moet een hele sterke overeenkomst zijn, waardoor niet kan worden gezegd dat een werk een eigen, oorspronkelijk karakter heeft. Daarnaast is er het totaalindrukken criterium: stemt de totaalindruk van beide werken overeen, dan is er sprake van een ongeoorloofde verveelvoudiging. Dit is niet bij alle verveelvoudigen toe te passen, want als iemand bijvoorbeeld drie pagina's overneemt uit een boek, zullen de totaalindrukken nog niet gelijk overeenstemmen. Waar overigens ook aan gedacht kan worden bij een bewerking is een vertaling of verfilming.

COLLECTIEVE EXPLOITATIE VAN RECHTEN

Van individuele (of primaire) exploitatie van rechten wordt gesproken als twee partijen een overeenkomst sluiten en in staat zijn de rechten uit deze overeenkomst uit te oefenen en aan de verplichtingen te voldoen. Bijvoorbeeld: een uitgever wil een boek op de markt brengen van een schrijver. De schrijver geeft toestemming om zijn werk te

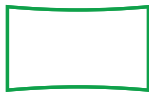

verveelvoudigen en spreekt daarvoor een prijs af. De uitgever informeert de schrijver over de verkoop en rekent met hem af. De schrijver mag, als hij dat wil incidenteel de boekhouding van de uitgever controleren. Dit is overzichtelijk.

Maar er kunnen ook exploitaties plaatsvinden met werken (DVD's, filmkopieën, MP4 files of andere video bestanden) waar de maker geen zicht op heeft. Hoe kom je er bijvoorbeeld achter hoe vaak een DVD wordt uitgeleend, een film wordt uitgezonden ergens ter wereld, een DVD gekopieerd of een afbeelding op een kalender wordt gedrukt. Dit zijn exploitaties waarvan de controle noodgedwongen moeten worden overgelaten aan instanties die zich daar expliciet mee bezighouden omdat de betrokkenen om praktische redenen geen controle kunnen uitoefenen. We hebben het dan over collectieve rechten, of collectieve exploitatie.

Met name in de lichte muziek en audiovisuele producties is collectieve inning van gelden aan de orde van de dag. Er zijn bijvoorbeeld overeenkomsten op grond waarvan omroepen en kabelmaatschappijen films en anderte audiovisuele producties mogen uitzenden, herhalen en via internet mogen exploiteren en waarvoor bedragen worden uitgekeerd aan de rechtenorganisaties. Deze overeenkomsten kwamen tot stand na onderhandelingen door de rechtenorganisaties die de betreffende rechten van de filmmakers overgedragen hadden gekregen. Het is natuurlijk zeer onhandig om steeds persoonlijk toestemming te moeten vragen aan alle betrokken filmmakers, muzikauteurs en uitvoerend kunstenaars. Vrijwel elk land heeft dan ook rechtenorganisaties die al dan niet automatisch toestemming verlenen voor het gebruik van filmwerken van de daarbij aangesloten auteurs of gebruik van opnamen van uitvoerend kunstenaars, indien daarvoor de door de rechtenorganisatie vastgestelde vergoeding wordt betaald. In Nederland zijn dat VEVAM voor de auteursrechten van regisseurs, LIRA voor de auteursrechten van scenarioschrijvers, SEKAM voor de rechten van filmproducenten, Buma/Stemra voor de auteursrechten van muzikauteurs, NORMA voor de naburige rechten, en PICTORIGHT voor de rechten van beeldmakers. De ontvangen betalingen worden, na aftrek van administratiekosten, aan de aangesloten makers of uitvoerend kunstenaar volgens een verdeelsleutel uitgekeerd.

De inkomsten uit collectieve exploitaties zijn niet de enige bedragen die de rechtenorganisaties kunnen verdelen onder de rechthebbenden. Ook via de hierna te bespreken wettelijke beperkingen zoals thuiskopie

en leenrecht word geld geïncasseerd dat kan worden verdeeld.

Realiseer je dat alle afzonderlijke en in de toekomst nog nieuw te ontwikkelen vormen van openbaar making of verveelvoudiging allemaal afzonderlijke exploitatievormen zijn waarvoor opnieuw toestemming nodig is en waarvoor de rechthebbende een vergoeding kan vragen, tenzij alle rechten al zijn overgedragen uiteraard. \

Voor audiovisuele werken, animatiefilms en werken waarin VFX's voorkomen, kun je op dit moment onder andere onderscheiden:

- (i) bioscoopvertoning
- (ii) de normale lineaire uitzending op televisie
- (iii) herhaling op televisie
- (iv) (her)uitzending zoals via kabeltelevisie, satelliet tv, digitale tv, uitzending op mobiele apparaten of via ADSL
- (v) pay-tv (themakanalen)
- (vi) diverse on-demand diensten
- (vii) catch-up tv (uitzending gemist, kijken vanaf het begin)
- (viii) gesloten netwerken (zoals hotels, vliegtuigmaatschappijen, ziekenhuizen)
- (ix) cloud diensten etc.

FILMAUTEURSRECHT

Voor animators en VFX professionals geeft dit hoofdstuk een relevante nuance op hetgeen eerder over het verbodsrecht werd geschreven. Het werk waaraan deze professionals meewerken zal in alle gevallen een filmwerk zijn.

De regeling staat in hoofdstuk V van de Auteurswet (art. 45d e.v.) en is eveneens van toepassing verklaard op de WNR, dat wil zeggen op uitvoerende kunstenaars die meewerken aan een filmwerk. Zodra de camera met toestemming van de rechthebbenden draait, worden: alle rechten (van maker en uitvoerend kunstenaar, behalve de componist van de filmmuziek) geacht stilzwijgend te zijn overgedragen op de producent, tenzij anders overeengekomen

De producent is de coördinator van het project en in beginsel ook de geldschieter. Deze regeling voorkomt dat de producent een miljoenenstrop kan oplopen omdat een rechthebbende zich achteraf beroept op het verbodsrecht. Voor deze middels de wet aan hem overgedragen rechten dient de producent de makers wel te compenseren:

de wet verplicht de producent daartegenover wel om aan de auteur en/of uitvoerend kunstenaar voor elke vorm van exploitatie die plaatsvindt met het product, een billijke vergoeding te betalen.

Helaas is bij de totstandkoming van de wet bepaald dat deze billijke vergoedingen in één bedrag van te voren afgekocht kunnen worden, mits ze maar billijk zijn. Dit heeft in de praktijk in de afgelopen jaren geleid tot situaties die als maatschappelijk onrechtvaardig kunnen worden beschouwd omdat bijvoorbeeld de “afgekochte” acteurs eindelijk op televisie, internet en andere media worden herhaald zonder dat ze daarvoor nog een extra betaling ontvangen.

Om die reden ligt er momenteel (januari 2015) een wetsvoorstel in de Tweede Kamer met de bedoeling om de positie van de maker te verstevigen. Voor filmwerken kent het wetsvoorstel een aantal specifieke aanpassingen, waarvan de belangrijkste zijn:

- er komt voor ‘(hoofd)regisseurs, scenarioschrijvers en acteurs met een hoofdrol’ een aanvullende ‘proportionele vergoeding’ voor alle uitzendingen en lineaire doorgiften
- van het recht op deze vergoeding kan geen afstand worden gedaan
- de vergoeding is verschuldigd door de exploitant (en niet de producent)
- de vergoedingen worden geïncasseerd door een auteursrechtenorganisatie

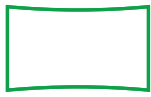
Omdat het maken van een 2D of 3D animatiefilm (en hetzelfde geldt voor films met veel visual effects scenes) voor de makers een extreem tijdrovende kwestie is (monnikenwerk), zien we in de praktijk met name ten aanzien van vrije en niet-commerciële animatiefilms dat de maker heel veel eigen tijd in de productie stopt. Wanneer een maker in die gevallen weet te bewerkstelligen dat hij coproducent is, kan hij meeprofiteren van het producentedeel en in de loop der tijd in elk geval iets van zijn inzet financieel gecompenseerd zien.

Zie verder het laatste hoofdstuk van deze uitgave: ‘Wijzigingen door de Wet Auteurscontractenrecht’. Vooral ook voor filmwerken werden er een aantal belangrijke wijzigingen doorgevoerd.

BEPERKINGEN

citaatrecht

Iedereen mag vrij citeren uit een werk wat rechtmatig openbaar

gemaakt is. Dit is mits het doel polemiek, aankondiging, beoordeling, wetenschappelijke verhandeling of een vergelijkbaar doel is. Hierbij mag niet meer dan nodig worden geciteerd, niet meer dan het doel vereist. Hier geldt ook dat de persoonlijkheidsrechten moeten worden gerespecteerd en er een duidelijke bron- en naamsvermelding moet zijn.

in de pers

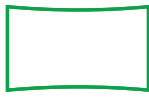
Overname door de pers in de pers is in de meeste gevallen toegestaan, evenals het gebruiken van werken in actuele reportages. Hierbij moeten wel de persoonlijkheidsrechten van de auteur in acht worden genomen. Ook moet de bron evenals de naam van de maker op duidelijke wijze worden vermeld.

thuiskopie: eigen oefening/gebruik

Dit betreft het kopiëren voor eigen oefening, studie of gebruik. Bijvoorbeeld het overschrijven, fotokopiëren, natekenen of na knutselen. Dit is niet eindeloos, het gaat dan om 2 a 3 kopieën en dit mag uiteraard niet voor commercieel gebruik bedoeld zijn. Je mag niet aan derden een kopie verschaffen, maar wel aan degene die jou de opdracht heeft gegeven om te kopiëren. Dit geldt overigens niet bij elk werk. Computerprogramma's mag je bijvoorbeeld niet voor eigen gebruik kopiëren. Een huis ontworpen door Koolhaas mag je uiteraard ook niet nabouwen voor eigen gebruik. Iets anders is het (digitaal) kopiëren op moderne informatiedragers. Kopiëren voor enkel privégebruik is toegestaan maar hier is wel een billijke vergoeding voor de maker verschuldigd. Deze vergoeding wordt betaald via heffingen op de informatiedragers (bijvoorbeeld cd's en dvd's en sinds 2013 ook o.a. harddiscs, smartphones en tablets). Het downloaden van muziek op internet voor privégebruik is ook toegestaan. De door de stichting Thuiskopie geïncasseerde bedragen worden doorbetaald aan de verschillende rechtenorganisaties, die de bedragen weer overmaken op de rekeningen van de rechtgebende: de producenten, de makers en de uitvoerend kunstenaars.

reprorecht

Het onderwijs is eveneens vrijgesteld van sommige verplichtingen uit het auteursrecht. Zij mag zonder toestemming een werk op- of uitvoeren als dit deel uitmaakt van een schoolwerkplan. In sommige gevallen mag zij ook leermateriaal vervaardigen en openbaar maken, maar wel tegen vergoeding.

leenrecht

Het uitlenen van boeken of films is een aparte exploitatievorm. Omdat het ondoenlijk is om hiervoor elke rechthebbende te benaderen is ook dit geregeld via een aparte organisatie: de stichting leenrecht. Deze verleent toestemming aan archieven en bibliotheken om werken uit te lenen, maar ontvangt daarvoor een vergoeding die wordt doorbetaald aan de auteursrechthebbenden.

portretrecht

Een auteursrechthebbende is bevoegd om het werk te exploiteren behoudens het portretrecht. Als je als fotograaf een foto maakt van een bepaald persoon mag je dit niet zomaar openbaar maken, ook al is dit wel een werk.

PERSOONLIJKHEIDSRECHTEN

Hiervoor hebben we het gehad over exploitatierechten, deze hadden betrekking op materiële belangen. De persoonlijkheidsrechten gaan over immateriële belangen. Het is de band die de maker heeft met zijn werk. Als maker, ook na overdracht, heb je de volgende persoonlijkheidsrechten.

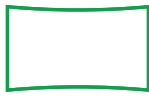
Afstand doen van persoonlijkheidsrechten is juridisch wel mogelijk. Er zijn contracten waarin van auteursrechthebbenden hun auteursrechten overdragen of in licentie geven en daarbij afspreken zich niet te zullen verzetten tegen bijvoorbeeld openbaarmaking zonder naamsvermelding of tegen bewerkingen.

Na overlijden gaan de persoonlijkheidsrechten niet automatisch over op de erven. Alleen bij testament of codicil kan iemand worden aangevoerd.

VERZETTEN TEGEN WIJZIGEN/VERMINKEN/VERNIETIGEN

Het recht om zich te verzetten tegen wijziging of aantasting van het werk

Dit is het recht om zich te verzetten tegen elke andere wijziging in het werk, tenzij dit in strijd is met de redelijkheid. Anderzijds is dit het recht om zich te verzetten tegen een aantasting aan het werk, die nadeel zou kunnen toebrengen aan de eer of de naam van de maker. Aantasting en wijziging lijken op elkaar en in de rechtspraak wordt hier dan vaak ook samen een beroep op gedaan. Het verschil is dat bij de aantasting, een nadeel aan de eer van de naam/hoedanigheid van de maker moet

zijn toegebracht. Van een aantasting van het werk zal eerder sprake zijn bij een authentiek kunstvoorwerp waar er maar weinig van zijn, dan bij een nieuw voorwerp met vele exemplaren. Een totale vernietiging van een gebouw valt niet onder aantasting. Er kan hier eventueel wel sprake zijn van onrechtmatig handelen. Uit recente rechtspraak is naar voren gekomen dat het moet gaan om wijziging van auteursrechtelijk beschermde onderdelen van het werk, zoals het uiterlijk en niet over technische onderdelen. Een verminking van een technisch onderdeel kan uiteraard wel een subjectief onderdeel veranderen waardoor sprake is van inbreuk op persoonlijkheidsrechten. Als er een gemeenschappelijk auteursrecht is, kunnen beide makers handhaven. Hierbij moeten zij opletten dat een schending van het ene persoonlijkheidsrecht, eventueel een schending van het andere persoonlijkheidsrecht kan opleveren.

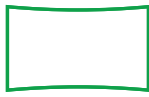
Het recht om wijzigingen aan te brengen

Ook als de maker zijn auteursrecht heeft overgedragen, is hij nog steeds gerechtigd om wijzigingen te maken in zijn werk. Dit geldt wel naar de regels van maatschappelijk verkeer te goeder trouw. Dit houdt in dat per werk/situatie wordt gekeken of het gepast is. Wijzigingen in een herdruk van een wetenschappelijk boek zijn bijvoorbeeld gebruikelijk. Als kunstschilder bij iemand aanbellen en met penseel en verf het ooit geschilderde kunstwerk boven de bank flink onder handen nemen niet.

NAAMSVERMELDING/GEWENSTE ANONIMITEIT

In de wet staan twee gevallen. De eerste is het recht van de maker om zich te verzetten tegen openbaarmaking van het werk zonder vermelding van zijn naam of andere aanduiding als maker, tenzij het verzet in strijd zou zijn met de redelijkheid. De maker kan afstand doen van het recht op naamsvermelding. Dit houdt in dat hij zijn recht verder niet zal invoeren.

De tweede omvat het recht van de maker om zich te verzetten tegen de openbaarmaking van het werk onder een andere naam (dan de zijne) of tegen een wijziging in de benaming of aanduiding als maker. Indien de aanduiding van de maker op of in het werk voorkomt, zoals bij een tv programma hoeft de maker een verandering dus niet goed te keuren. Hetzelfde geldt ook voor de naam van het werk, bijvoorbeeld de naam van een boek. Een maker kan ook van dit recht afstand doen.

WIJZIGINGEN DOOR DE WET AUTEURSCONTRACTENRECHT (MET INGANG VAN 1 JULI 2015)

Zoals eerder al opgemerkt zal niet langer alleen voor de overdracht van het auteursrecht een schriftelijke akte nodig zijn, dit geldt per 1 juli 2015 ook voor de exclusieve licentie. De in de praktijk veel voorkomende en in de praktijk met de overdracht te vergelijken exclusieve licentie worden voor wat betreft de formaliteiten dus gelijkgetrokken.

Wanneer je als maker optreedt als natuurlijk persoon (dus geen rechtspersoon zoals een een-mans BV dat is) dan gaan alleen die bevoegdheden over die nadrukkelijk in de akte staan vermeld of daaruit voortvloeien. De natuurlijke maker wordt hiermee enigszins beschermd. Dat geldt ook voor de bepaling dat toekomstige exploitatiewijzen (die later ontstaan en tijdens het tekenen van de akte nog niet voorzienbaar waren) alleen door een natuurlijke persoon in licentie kunnen worden gegeven wanneer dit expliciet is bepaald en het auteursrecht in zijn geheel overgaat. Mocht inderdaad in de toekomst tot die nieuwe exploitatievorm worden overgegaan dan heeft de maker recht op een billijke vergoeding.

Daarnaast is een nieuw hoofdstuk “1a exploitatiecontractenrecht” ingevoerd. Dit hoofdstuk regelt onder andere dat:

1. de maker recht heeft op een in de overeenkomst te bepalen billijke vergoeding van zijn wederpartij voor het verlenen van exploitatiebevoegdheid. Indien bevoegdheid is verleend ten aanzien van toekomstige exploitatiewijzen die niet bekend waren ten tijde van de sluiting van de overeenkomst en de exploitatie wordt ter hand genomen, is degene die exploiteert aan de maker een aanvullende billijke vergoeding verschuldigd;
2. een vereniging van makers in samenspraak met een vereniging van exploitanten de Minister van OCW kan verzoeken de hoogte van een billijke vergoeding vast te stellen;
3. de maker recht heeft op een aanvullende vergoeding van degene die het auteursrecht op zijn werk exploiteert indien de aanvankelijk overeengekomen vergoeding ernstig onevenredig is in verhouding tot de opbrengst van de exploitatie (disproportionaliteitsregel, ook wel bestsellerbepaling);
4. de maker de overeenkomst geheel of gedeeltelijk kan ontbinden in het geval de exploitant nalaat in voldoende mate te exploiteren (non usus-regel). Op de exploitant rust de plicht desgevraagd inzicht te geven in de omvang van de exploitatie;
5. de maker een beding waarin voor een onredelijk lange of onvoldoende bepaalde termijn aanspraken worden verleend op exploi-

tatie van toekomstige werken en andere onredelijke bezwarende bedingen kan vernietigen;

6. er een grondslag wordt geregeld voor de instelling van een geschillencommissie zodat de maker, in het geval er een geschil ontstaat met de exploitant, een laagdrempelig alternatief heeft voor een gerechtelijke procedure.

Tot besluit is de regeling inzake filmwerken verbeterd. Het vermoeden van overdracht aan de producent blijft bestaan.

1. Nieuw is dat in de bepaling is opgenomen dat makers en uitvoerend kunstenaars recht hebben op een ‘billijke vergoeding’ voor iedere vorm van exploitatie indien zij de rechten hebben overgedragen aan de producent.
2. Er komt een aanvullende ‘proportionele vergoeding’ voor alle uitzendingen en lineaire doorgiften (dit geldt bijvoorbeeld niet voor bioscoopvertoning en alle video-on-demand vormen).
3. Van het recht op deze vergoeding kan geen afstand worden gedaan
4. De vergoeding is verschuldigd door de exploitant (en niet door de producent)
5. De vergoedingen worden geïncasseerd door een collectieve auteursrechtenorganisatie

DAMD heeft bij de Tweede Kamer geprotesteerd dat de nieuwe ‘proportionele vergoeding’ alleen geldt voor scenarioschrijvers, regisseurs en hoofdrolacteurs. In het eerste wetsvoorstel werd deze nieuwe vergoeding bedoeld voor alle ‘belangrijke makers’.

Tweeëneenhalf jaar na de invoering van de wet (begin 2018) zal de wet tussentijds worden geëvalueerd, waarbij -op ons nadrukkelijk verzoek- ook de positie van animators en VFX professionals zal worden meegenomen. Dat geeft ons dus tweeëneenhalf jaar de tijd om als vereniging aan belang te winnen (groeien), gegevens te verzamelen over de beroepsgroep en een lobby te starten zodat wij na die eerste evaluatie ook in aanmerking zullen komen voor de proportionele vergoeding. Een grote evaluatie vindt vijf jaar na de invoering plaats. Dus medio 2020.